

ONDERHOUDSPlicht PEILVAKSCHEIDINGEN

Registratienummer: 26.016896

Aan	VV	Datum 13 mei 2026
Van	D&H	Datum 24 maart 2026
Onderwerp	Vastleggen onderhoudsplicht peilvakscheidingen	

Portefeuillehouder: Henk Hazenoot

Voorgesteld besluit

1. De onderhoudsplicht van peilvakscheidingen te beleggen bij Rijnland.
  - a. Deze onderhoudsplicht te beleggen bij de perceeleigenaar in het geval de peilvakscheiding op een oeververdediging of infrastructuur ligt.

Context

Bij de overgang naar de Omgevingswet is er geen artikel opgenomen over de onderhoudsplicht van peilvakscheidingen (zie bijlage 1, Definities). Hierdoor is onduidelijk wie onderhoudsplichtig is en welke onderhouds- en gebruikseisen er gelden. Terwijl goed functionerende peilvakscheidingen voor het peilbeheer essentieel zijn, zeker tijdens extreme neerslag en rondom vakkbemalingen. Dit leverde in de afgelopen jaren bijvoorbeeld problemen op in de Gouwepolder (zie bijlage 2, Knelpunten). Het is dan ook zaak om weer duidelijk te krijgen wie onderhoudsplichtig is voor peilvakscheidingen.

Argumenten

1.1 Hiermee verkrijgen we weer duidelijkheid over wie waarvoor aan de lat staat

Dit voorkomt inefficiëntie discussies en bijbehorende kosten (zie bijlage 2, Knelpunten).

1.2 Dit ligt juridisch het meest voor de hand en is eerlijker naar alle ingelanden

Rijnland is verantwoordelijk voor een goed functionerend watersysteem en het voldoen aan het peilbesluit en de normering voor wateroverlast. Hiervoor zijn peilvakscheidingen essentieel. Maar ook gezien het 'afwegingskader

kostenverdeling Rijnland – derden' (bijlage 4) is dit een logisch besluit. Een perceeleigenaar heeft soms maar beperkt belang bij een walletje langs zijn perceel. Met dit besluit is sprake van gelijkheid voor alle ingelanden.

1.3 De Omgevingswet biedt ruimte voor maatwerk, waarmee de uitzonderingen kunnen worden bepaald

Bij peilvakscheidingen over oeververdedigingen of infrastructuur wijzen we de perceeleigenaar aan als onderhoudsplichtige. Dit ligt voor de hand, omdat diegene het meeste baat heeft bij deze (kostbare) voorzieningen. Het ligt daar niet voor de hand dat het waterschap op zulke strekkingen het kostbare onderhoud uitvoert waar vooral de (aangrenzende) eigenaar de baten van heeft.

1.4 De onderhoudskosten zijn beperkt

Momenteel ligt slechts 100 meter aan peilvakscheidingen te laag, verdeeld over vier polders. De kosten voor ophoging zijn ingeschat op max. € 50.000 voor 2027 en daarna op max. € 80.000 per jaar. Waarschijnlijk kunnen perceeleigenaren het werk goedkoper zelf uitvoeren, of doen ze dat al ongevraagd. Onderhoud van de kapitaalintensieve peilvakscheidingen die over infrastructuur of oeververdediging lopen, is voor de perceeleigenaar.

1.5 Hiermee sluit Rijnland aan bij het voorgaande beleid en dat van omliggende waterschappen

Vóór 2022 lag de onderhoudsplicht al bij Rijnland, al was deze niet duidelijk geformuleerd. Ook de hoogheemraadschappen Schieland en de Krimpenerwaard en Delfland hebben zichzelf als onderhoudsplichtige aangewezen (zie bijlage 2 - Knelpunten). Andere waterschappen hebben de onderhoudsplicht minder concreet vastgelegd.

1.6 Er is beperkte handhaving nodig

Alleen bij de eigenaren waar peilvakscheidingen over infrastructuur of oeververdediging lopen is nog handhaving op onderhoudswerk nodig. Vooral infrastructuur zakt sneller, maar daarvan zijn vaak andere overheden de beheerder, wat handhaving voor Rijnland eenvoudiger maakt.

Financiën

De kosten van dit besluit zijn ingeschat op ca. € 50.000 in 2027 (zie bijlage 3, Kostenschatting onderhoud). Voor komend jaar is dekking beschikbaar. Daarna is jaarlijks max. € 80.000 nodig, maar zeer waarschijnlijk minder. Dekking moet nog worden gezocht in het meerjarenperspectief 2027. Kosten voor onderhoud van peilvakscheidingen over infrastructuur of oeververdedigingen liggen bij de eigenaren. Het uitvoeren van het besluit kost zo'n 100 arbeidsuren per jaar. Deze capaciteit is aanwezig.

Risico's

1.1 Perceeleigenaren zijn sneller geneigd Rijnland onderhoudswerk te laten uitvoeren

Dit is een reëel risico, ondanks dat perceeleigenaren voorheen zelf onderhoud uitvoerden. We nemen alleen het onderhoud voor onze rekening wanneer het maaiveld even snel is gezakt als het omringende gebied en het peilvak niet meer voldoet aan de normering voor wateroverlast. Daarnaast werken we met een piepsysteem en voeren we alleen onderhoud uit na bevestiging op basis van het Actueel Hoogtebestand Nederland. Ook zullen we juist samenwerken met perceeleigenaren, omdat zij het werk vaak goedkoper kunnen uitvoeren.

1.2 Eigenaren van oeververdedigingen of infrastructuur zien onze werkzaamheden in de Gouwepolder als precedent

In die polder voldeden we echter niet aan de normering voor wateroverlast en hadden we beleidsmatig geen uitzonderingen vastgelegd over wie waar onderhoudsplichtig is. Dat is nu wel het geval.

Vervolg

Na vaststelling van dit besluit:

- Nemen we de peilvakscheidingen op in de Legger regionale waterkeringen, inclusief werkingsgebied;
- Verwerken we dit VV-besluit in de Rijnlandse Onderhoudsverordening;
- Communiceren we over deze besluiten met de belangrijkste belanghebbenden, zoals de Greenport Boskoop.
- Legt D&H een ontwerp-besluit tot wijziging van de Onderhoudsverordening én de Legger ter inzage, conform afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). In 2027 stelt de VV deze besluiten vast;
- Organiseren we het werkproces van toetsing en beoordeling, evenals het onderhoudswerk;
- Evalueren we in 2028 en 2030 dit besluit om te zien hoeveel onderhoudswerk eruit volgt en wat de werkbaarheid ervan is.

Bijlage 1 – Definities en achtergrondinformatie peilscheidingen

Vakbemalingen: een bemalen peilvak die loost op een ander bemalen peilvak, doorgaans het 'hoofdvak' waar het poldergemaal de afwatering verzorgt.

Peilvakscheiding: een natuurlijke of aangelegde waterkering die twee gebieden (peilvakken) met een verschillend waterpeil van elkaar scheidt. Dit kan een grondlichaam zijn of een constructie. In Rijnland liggen ruim 2000 km aan peilvakscheidingen. Hiervan lopen ca. 1200km over (regionale) keringen.

Peilvakscheidingen worden met een peilbesluit bestuurlijk vastgesteld op kaart. Bij de begrenzing wordt vaak het midden van een perceel aangehouden. In de praktijk is bij beschoeide en gedraineerde percelen de rand van het perceel vaak de hydrologische grens. Peilvakscheidingen zijn via de Waterschapsverordening 'beschermde': ze mogen niet doorgraven worden.

Waterkeringen: dijken en duinen. Dit is de fysieke scheiding tussen buitenwater en achterland (zee en lagergelegen achterland, boezem en polder, etc.) Cruciaal voor zowel **waterveiligheid** (beperking van risico van slachtoffers) als **waterkwantiteit** (voorkomen van grote economische schade bij overstromingen). Kenmerken:

- **Lengte:** circa 1.276 km (1224 km regionaal-en overig en 52 km primair)
- **Onderhoudsplicht:** buitengewoon onderhoud door Rijnland

Binnen de categorie *Waterkeringen* wordt onderscheid gemaakt tussen:

1. **Primaire waterkeringen:** Zeewering en waterkeringen langs de Hollandse IJssel
2. **Regionale waterkeringen**, waaronder:
  - a. **Boezemkades:** grondlichamen die boezemwater scheiden van polderwater.
  - b. **Polderkades:** grondlichamen tussen twee polderwateren met significant hoogteverschil. Deze keringen hebben een veiligheidsnorm (IPO-klasse) toebedeeld gekregen van de provincies. Deze norm is opgenomen als omgevingswaarde in de Omgevingsverordening.
  - c. **Overige waterkeringen:** hetzelfde soort grondlichamen als regionale keringen, maar er is geen veiligheidsnorm toebedeeld door de provincies, omdat het waterveiligheidsrisico relatief beperkt is.

Scheidingen bij peilafwijkingen: deze scheidingen liggen op de grens van een **peilafwijking**. Een peilafwijking kent een afwijkend waterpeil ten opzichte van het peilvak, op basis van een particuliere vergunning of onder de zorgplicht.

- **Lengte:** circa 800 km
- **Onderhoudsplicht:** buitengewoon onderhoud door de vergunninghouder/eigenaar.

Wanneer een (regionale) kering overlapt met een peilvakscheiding, prevaleert de (regionale) kering. Wanneer een peilvakscheiding overlapt met de grens van een peilafwijking, prevaleert de peilvakscheiding.

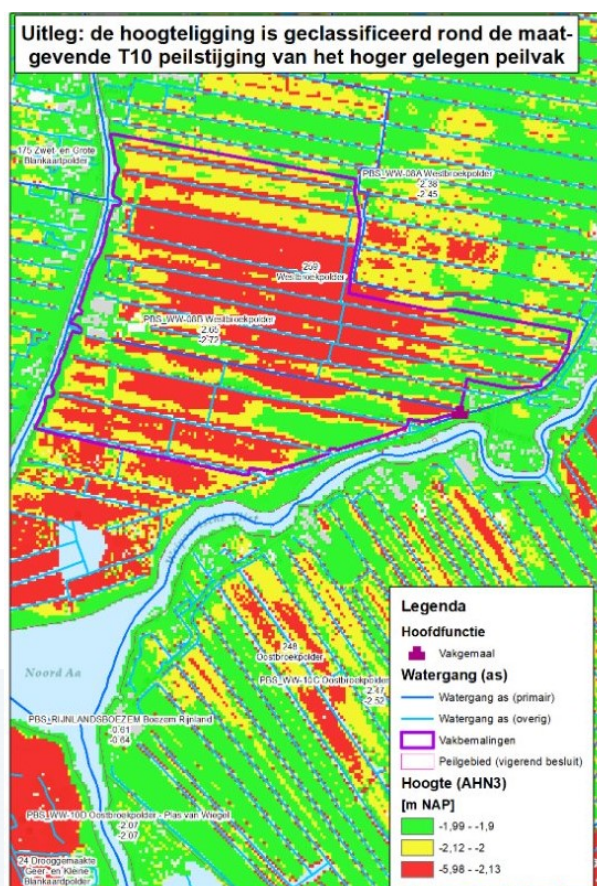
1) Peilvakgrenzen en de relatie met wateroverlast

Rijnland kent ca. 60 vakbemalingen. Hier naartoe kan bij heftige neerslag water uit het bemalen hoofdvak over lage peilvak scheidingen stromen. Dat kan schade veroorzaken en er ook voor zorgen dat Rijnland niet aan de **normering voor wateroverlast** voldoet. Dit was in de Gouwepolder het geval. Hier trad meermaals wateroverlast en schade op. Ook in een viertal andere polders liggen bijna 100 meters aan peilvak scheidingen te laag. Dit zijn veelal graslandpercelen, waardoor de schades bij overstroming klein zijn of zelfs niet worden opgemerkt. Historische metingen onderschrijven dit. Zie voor kenmerken van ons beheergebied Tabel 1.

Tabel 1 Kenmerken en lengtes van verschillende peilvakgrenzen (Analyses '25-'26).

Kenmerken beheergebied	Lengte [km]
Lengte peilvak scheidingen rondom vakbemalingen	~150 (van de ~2000)
Lengte peilvak scheidingen rondom vakbemalingen excl. kering	~100
Lengte peilvak scheidingen vakbemalingen Gouwepolder	13
Lengte laag-liggende peilvak scheidingen van vakbemalingen in 4 polders	<0,1

Doorgaans hoeft een peilvak scheiding niet apart opgehoogd te worden, doordat de gehele bodem en het waterpeil in een gebied gelijkmatig daalt. Maar soms dalen delen van het maaiveld sneller en komen ze te laag te liggen. Of wordt het peil minder verlaagd dan dat er maaiveld daling is opgetreden. Een peilvak scheiding is 'te laag' als de hoogte lager is dan de maatgevende peilstijging van het aangrenzende peilvak. Voor grasland is dat de peilstijging die eens per 10 jaar in het groeiseizoen kan optreden, gerelateerd aan de normering voor wateroverlast (T10).

Als voorbeeld is in Figuur 1 het land te zien dat lager ligt dan de T10-peilstijging van het aangrenzende peilvak WW-08A (in rood). Daar lijken honderden meters peilvak scheiding te laag. Maar ingezoomd blijkt buiten een klein walletje langs de waterlijn te liggen, die het water keert. Kennelijk hebben eigenaren hier zelf al walletjes opgeworpen om water te keren. Dit geldt voor meer vakbemalingen.

Momenteel liggen in een viertal polders langs vakbemalingen lage peilvak scheidingen:

1. WW-08A: Westbroekpolder
2. WW-31K: Polder Reeuwijk-Sluiswijk
3. OR-3.42.2.1: Veenderpolder
4. OR-3.21.2.1 Polder Gnephhoek

Deze peilvakken voldoen aan de normering wateroverlast wanneer geen extra instroom via lage peilvak scheidingen plaatsvindt. In de laatstgenoemde zijn onderhoudsmaatregelen niet nuttig, gezien de geplande woningbouwplannen.

Figuur 1 Kaartbeeld van de maaiveldhoogtes bij vakbemaling WW-08B in de Westbroekpolder. Alle hoogtes in rood liggen lager dan de T10-peilstijging van het omringende peilvak.

2) Peilvakgrenzen op oeververdedigingen en infrastructuur

Peilvakgrenzen liggen soms ook op 'kunstwerken', zoals dammen (zie Figuur 5), stuwen, gemalen, sluisen, en op oeververdedigingen (zie voorbeeld in Figuur 2 en Figuur 3). De onderhoudsplicht voor oeververdedigingen is niet vastgelegd, ook niet in de [Legger Ondersteunende Kunstwerken](#). Vaak zijn beschoeide percelen tot vlak aan de waterrand intensief in gebruik als (landbouw)perceel. Ophoging is dan erg complex en hangt nauw samen met de aangrenzende perceelinrichting. Aangezien tot 2022 was vastgelegd dat Rijnland onderhoudsplichtige was, heeft Rijnland ook peilvakscheidingen op beschoeiingen opgehoogd en vervangen, zoals in de **Gouwepolder**. Maar dit onderhoudsproject zorgde voor langdurige afstemming met perceeleigenaren (zo'n ~0,3 FTE gedurende 10 jaar). En door zware eisen waren de kosten van ophoging hoog (meerdere miljoenen voor enkele kilometers). Na deze vervanging is de onderhoudsplicht nog niet bij de perceeleigenaren gelegd.

Daarnaast lagen meerdere peilvakscheidingen over wegen te laag (zie voorbeeld op Figuur 4) en zijn deze ook opgehoogd.

Figuur 2 Voorbeeld van lage peilvakscheiding in de Gouwepolder, waar water ook daadwerkelijk naar binnen is gestroomd bij meerdere zware regenbuien. Inmiddels is deze laagte opgehoogd.

Figuur 3 Voorbeeld van peilvakscheiding die over een oeververdediging loopt.

Figuur 4 Voorbeeld van een peilvakgrens over infrastructuur: deel van de Gouwedreef.

Figuur 5 Voorbeeld van een peilvakscheiding over een dam in de Gouwepolder.

Beleid van andere waterschappen

Bij HHSK en Delfland is het buitengewoon onderhoud van peilvakscheidingen bij het waterschap belegd. Bij andere waterschappen is de onderhoudsplichtig van peilvakscheidingen niet duidelijk belegd.

Bijlage 3 – Kostenschatting voor onderhoud

De strekkingen die nu te laag liggen zijn zeer beperkt in omvang: ~60m in 3 polders (zie vorige bijlage). Ophoging met grond langs drie vakbemalingen kost ca. €6.000,- aan grondwerk, ervan uitgaande dat Rijnland al het werk doet en voorbereid. Transport-, onderzoeks- en proceskosten zijn ca. €5.000,- en €7.000,- per locatie. Met een veiligheidsmarge van factor 1,5 zullen de totale onderhoudskosten komend jaar niet meer zijn dan €50.000,-.

Voor de jaren daarna is de volgende worst-case inschatting gemaakt:

- 90 km aan peilvakscheidingen rondom 35 vakbemalingen in bodemdalingsgevoelig gebied;
  - Aanne: 20% loopt over oeververdediging of infrastructuur;
  - Ophoging tijdens onderhoud met 35cm grond;
  - 1 cm/jaar relatieve maaiveldaling: eens per 35 jaar onderhoud nodig voor **alle peilvakscheidingen**; (met worst-case aanname dat geen peilverlaging wordt doorgevoerd);
  - Daarvoor is ca. 0,5 m³ grond nodig per meter peilvakscheiding;
  - 50 €/m³ grond aanvoeren en verwerken; (worst-case, kan lager uitvallen wanneer lokale grond en eigenaren worden ingezet voor het werk);
  - Veiligheidsmarge conform SSK-methodiek: 1,5;
  - €6.000,- voorbereidingskosten per locatie.
-
- Dit resulteert in ca. €80.000,- aan ophogingskosten per jaar, met een worst-case inschatting.

Bijlage 4 – Kostenverdeling

Onderstaand zijn de stappen behandeld waarmee Rijnland afweegt bij wie de kosten voor een specifieke taak of project moeten komen te liggen (conform afwegingskader Kostenverdeling Rijnland – Derden).

Stap 1: Wettelijke verplichting:

Ja (indirect). Volgt uit de verplichting te zorgen voor 'een goed functionerend watersysteem'. Rijnland moet daarbij waterpeilen handhaven én aan de normering wateroverlast voldoen.

Stap 2: Collectief belang:

Ja. Alle ingelanden binnen een peilvak hebben baat bij goede (lees: voldoende hoge en stevige) peilvakscheidingen, in reguliere omstandigheden maar zeker ook in weersextremen zodat wateroverlast of watertekort zoveel mogelijk wordt voorkomen.

Stap 3: Redenen om af te wijken:

Het is efficiënter als grondeigenaren hun eigen grond op een bepaalde hoogte houden. Vaak zijn dat ook degenen die er extra baat bij hebben, doordat water niet over hun perceel afstroomt naar lagere delen en daar waterschade veroorzaakt.

In de Gouwepolder is de vervanging en ophoging van beschoeiing waarover de peilvakscheiding loopt meer ten bate is van de perceeleigenaar dan van Rijnland. In zo'n situatie is het verdedigbaar dat Rijnland de onderhoudsplicht (en kosten) bij de perceeleigenaren (met oeververdediging) onderbrengt. In het verleden is dit niet gedaan omdat Rijnland tot 2022 onderhoudsplichtig was voor peilvakscheidingen en ook verantwoordelijk voor het behalen van de normering van wateroverlast.

Stap 4: Opvolgacties:

Bij een onderbouwd besluit om de onderhoudsplicht grotendeels bij Rijnland te leggen, inclusief uitzonderingen, zijn beperkt opvolgacties nodig. Opname in de Rijnlandse Onderhoudsverordening en Legger is nodig. Vervolgens is interne en externe communicatie nodig over dit besluit en vooral de uitzonderingen, zodat we deze bij eventuele meldingen uit het veld ook zodanig gelijk gaan behandelen.